

- **K PRÁVU NA DOVOLACÍ SÚD**

1. Ak dovolací súd posudzuje prísne (zužujúcim spôsobom) splnenie podmienok na podanie dovolania, nemožno len v tejto skutočnosti vidieť porušenie práva na prístup k dovolaciemu súdu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.

2. Porušenie práva na súd, resp. prístup k súdu podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd by v prípade dovolacieho súdu prichádzalo do úvahy len vtedy, keby podmienky na prístup k tomuto súdu ustanovené Občianskym súdnym poriadkom neboli rešpektované zo strany dovolacieho súdu spôsobom zjavne neopodstatneným alebo arbitrárnym.

(Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. III. ÚS 72/01 z 12. júla 2001)

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu dňa 12. júla 2001 predbežne prerokoval podnet na začatie konania I. K., bytom H., zastúpenej advokátkou JUDr. I. R., K., pre porušenie práv podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4 Cdo 23/2000 zo 16. mája 2000 a takto

r o z h o d o l :

Podnet I. K. o d m i e t a ako zjavne neopodstatnený.

O d ô v o d n e n i e :

I.

I. K. sa obrátila na Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) prostredníctvom svojej právnej zástupkyne s podaním z 28. februára 2001 označeným ako „Podnet na začatie konania pred Ústavným súdom Slovenskej republiky“ a požiadala ho, aby na základe argumentácie v podaní uvedenej „na predbežnom prerokovaní veci prijal toto uznesenie:

„Podnet podnecovateľky, ktorým namieta porušenie svojho práva na spravodlivý súdny proces, zakotvené v článku 46 ods. 1, 48 ods. 2, v článku 6 ods. 1 vety prvej Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd v znení protokolov č. 3, 5 a 8, sa prijíma na ďalšie konanie.

Po vykonaní dokazovania navrhujem vydať tento nález:

Právo podnecovateľky na spravodlivý súdny proces, zakotvené v článku 46 ods. 1, 48 ods. 2, v článku 6 ods. 1 vety prvej Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd v znení protokolov č. 3, 5 a 8, bolo uznesením Najvyššieho súdu SR sp. zn. 4 Cdo 23/2000 zo dňa 16. 5. 2000 porušené.“

Podanie, ku ktorému boli pripojené aj viaceré na vec sa vzťahujúce prílohy (najmä súdne rozhodnutia a dovolanie), možno kvalifikovať ako podnet na začatie konania pre porušenie práv podľa čl. 130 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) v znení účinnom do 1. júla 2001 a § 18 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“).

Ústavný súd každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa podľa § 25 ods. 1 zákona o ústavnom súde, pričom skúma najmä jeho zákonné náležitosti podľa § 20, ako aj prípadné dôvody na odmietnutie návrhu podľa § 25 ods. 2 (vrátane zjavnej neopodstatnenosti).

II.

Z podkladov, ktoré predložila ústavnému súdu I. K. a tiež z tých, ktoré si zadovážil sám – zo spisu Okresného súdu Košice-okolie (ďalej len „okresný súd“) sp. zn. 15 C 15/95 a bývalého spisu Štátneho notárstva Košice-vidiek sp. zn. D 5/83 – vyplývajú nasledovné zistenia.

I. K. vystupovala ako odporkyňa v konaní o vyrovnanie dedičských podielov (navrhovateľkou bola jej sestra M. S.) vedenom na okresnom súde pod sp. zn. 15 C 15/95.

Okresný súd rozsudkom č. k. 15 C 15/95-21 z 12. marca 1997 návrh na vyrovnanie dedičských podielov zamietol.

Krajský súd v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) uznesením č. k. 15 Co 128/97-32 z 28. mája 1998 z dôvodu odvolania podaného M. S. rozsudok okresného súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

Okresný súd po novom prejednaní veci rozsudkom sp. zn. 15 C 15/95 z 11. marca 1999 vyrovnal dedičské podiely a vlastníctvo M. S. a potvrdil vlastníctvo k nehnuteľnosti spôsobom uvedeným vo výroku tohto rozsudku.

Krajský súd z dôvodu odvolania I. K. rozsudkom č. k. 15 Co 54/99-76 z 26. augusta 1999 potvrdil rozsudok okresného súdu, ktorým boli vyrovnané dedičské podiely, pričom navrhovateľke potvrdil podiel 10/120-ín z celku a odporkyni podiel 20/120-ín z celku.

I. K. podala proti tomuto rozsudku (právoplatnosť nadobudol dňa 4. októbra 1999) dovolanie v zákonnej lehote dňa 4. novembra 1999 na okresný súd na základe § 238 ods. 3 písm. b) Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“). Podľa tohto dovolania dovolacie dôvody sú dané podľa § 241 ods. 2 písm. c) a d) OSP.

Prvý dovolací dôvod spočíval v tom, že oba sudy sa nevyrovnali s jej námietkou o nepreukázanosti dedičského práva navrhovateľky po poručiťovi A. P.

Druhý dovolací dôvod je založený na nesprávnom právnom názore oboch súdov, pretože § 17 zákona Slovenskej národnej rady č. 293/1992 Zb. o úprave niektorých vlastníckych vzťahov k nehnuteľnostiam v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 293/1992 Zb.“) nemodifikuje § 13 toho istého zákona a nemožno preto odpustiť splnenie podmienky uvedenej v § 13, to znamená výzvu oprávnenej osoby voči povinnej osobe do 30. júna 1993. V dovolaní sa argumentovalo, že aj podľa právneho názoru Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) v rozhodnutí č. 23/1995 Zbierky rozhodnutí a stanovísk súdov Slovenskej republiky predpokladom úspešného uplatnenia nároku na vyrovnanie dedičských podielov na súde je aj existencia márneho pokusu oprávneného o dosiahnutie dohody s povinnou osobou.

Najvyšší súd uznesením sp. zn. 4 Cdo 23/2000 zo 16. mája 2000 dovolanie odmietol. Uviedol najmä, že vo veci nie sú splnené podmienky prípustnosti dovolania podľa § 238 ods. 3 písm. b) OSP. Z odôvodnenia tohto uznesenia predovšetkým vyplýva (str. 4 – 5), že krajský súd v zrušujúcom uznesení z 12. marca 1997 vrátil vec okresnému súdu na ďalšie konanie z dôvodu nedostatočne zisteného skutkového stavu; tomuto súdu dal len pokyny, ako má ďalej postupovať po procesnej stránke; v odôvodnení svojho rozhodnutia neposudzoval dôvodnosť alebo nedôvodnosť uplatňovanej žaloby z hľadiska rozhodovacej právomoci súdu; neobmedzil rozhodnutie okresného súdu vo veci samej; medzi záväzným právnym názorom obsiahnutým v zrušujúcom uznesení odvolacieho súdu a novým inakším rozsudkom prvostupňového súdu musí byť vzťah príčinnej súvislosti.

I. K. v podnete podanom na ústavný súd argumentuje predovšetkým tým, že v zrušujúcom uznesení krajského súdu sa jednoznačne uvádza, že rozsudok súdu prvého stupňa bol vynesенý na základe nedostatočne zisteného skutkového stavu, ako

aj nesprávneho právneho hodnotenia veci; odvolací súd zreteľne vyslovil svoj právny názor v otázke posúdenia včasnosti podania návrhu; pre viazanosť súdu prvého stupňa právnym názorom odvolacieho súdu nie je potrebné, aby táto viazanosť bola výslovne uvedená v zrušujúcom uznesení (vyplýva z § 226 OSP).

Dovolací súd mal podľa nej dovolanie prerokovať a vecou sa meritórne zaoberať, pretože boli splnené zákonné podmienky na podanie dovolania. Pokiaľ tak neurobil, porušil jej práva podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 2 ústavy a tiež aj podľa čl. 6 ods. 1 prvej vety Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „Dohovor“).

III.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prieťahov a v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom. Verejnosť možno vylúčiť len v prípadoch ustanovených zákonom.

Podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu. Rozsudok musí byť vyhlásený verejne, ale tlač a verejnosť môžu byť vylúčené buď po dobu celého, alebo časti procesu v záujme mravnosti, verejného poriadku alebo národnej bezpečnosti v demokratickej spoločnosti, alebo keď to vyžadujú záujmy maloletých alebo ochrana súkromného života účastníkov alebo, v rozsahu považovanom súdom za

úplne nevyhnutný, pokiaľ by, vzhľadom na osobitné okolnosti, verejnosť konania mohla byť na ujmu záujmom spravodlivosti.

Podľa § 238 ods. 3 OSP dovolanie je prípustné tiež proti rozsudku odvolacieho súdu, ktorým bol potvrdený rozsudok súdu prvého stupňa, ak odvolací súd ...b) potvrdil rozsudok, ktorým bolo rozhodnuté inak než v prvšom rozsudku, pretože súd prvého stupňa bol viazaný právnym názorom súdu, ktorý prvšie rozhodnutie zrušil.

Podľa § 241 ods. 2 OSP dovolanie možno odôvodniť len tým, že...

- c) rozhodnutie vychádza zo skutkového zistenia, ktoré nemá v podstatnej časti oporu vo vykonanom dokazovaní,
- d) rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci.

Najvyšší súd uznesením zo 16. mája 2001 odmietol dovolanie I. K., argumentujúce dôvodmi podľa § 241 ods. 2 písm. c) a d) OSP (bližšie uvedené v dovolaní), pretože nezistil splnenie podmienok prípustnosti dovolania podľa § 238 ods. 3 písm. b) OSP.

„Len výnimočne by otázka splnenia podmienok konania pred všeobecnými súdmi mohla byť predmetom kritiky zo strany ústavného súdu vtedy, ak by vyvodené závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne a zároveň by mali za následok porušenie nejakého základného práva alebo slobody“ (I. ÚS 24/00).

Ústavnému súdu preto zostáva pri predbežnom prerokovaní podnetu posúdiť, či tvrdenia I. K. v konfrontácii so zadováženými podkladmi (vrátane spisu okresného súdu sp. zn. 15 C 15/95) poskytujú možnosť, že najvyšší súd pri odmietnutí dovolania postupoval zjavne neodôvodnene alebo arbitrárne, a tak porušil jej označené základné práva.

V týchto súvislostiach treba analyzovať najskôr otázku prípustnosti dovolania podľa § 238 ods. 3 písm. b) OSP v spojení s dovolacím dôvodom podľa § 241 ods. 2

písm. d) OSP a až potom v spojení s dovolacím dôvodom podľa § 241 ods. 2 písm. c) OSP.

1. Pri prvom prerokovaní veci považoval okresný súd za právne rozhodnú skutočnosť to, či si navrhovateľka splnila povinnosť podľa § 13 zákona č. 293/1992 Zb. a či požiadala odporkyňu o vyrovnanie svojho dedičského podielu v lehote do 30. júna 1993, lebo inak právo zaniká. Keďže toto nebolo preukázané, návrh na vyrovnanie dedičských podielov zamietol.

Krajský súd v zrušujúcom uznesení z 28. mája 1998 uviedol ako právny dôvod zrušenia prvostupňového rozsudku § 221 ods. 1 písm. a) OSP, to znamená nedostatočne zistený skutkový stav veci. Hoci okresnému súdu vytkol aj nesprávne právne hodnotenie veci, vzťahovalo sa to iba na uplatniteľnosť nároku, a nie jeho opodstatnenosť. Okresnému súdu uložil vykonať skutkové zistenia, ktoré mohli mať predovšetkým vplyv na uplatniteľnosť nároku podľa § 17 ods. 1 zákona č. 293/1992 Zb. s poukazom na § 40 zákona Slovenskej národnej rady č. 330/1991 Zb. o pozemkových úpravách, usporiadaní pozemkového vlastníctva, pozemkových úradoch, pozemkovom fonde a o pozemkových spoločenstvách v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 330/1991 Zb.“). Krajský súd neobmedzil a ani nevylúčil nezávislé rozhodovanie okresného súdu.

Právny názor vyslovený krajským súdom v zrušujúcom uznesení bol podmienený výsledkami doplnenia dokazovania, ktoré uložil okresnému súdu vykonať. Okresný súd bol povinný doplniť dokazovanie a prihliadať na jeho výsledok – avšak bez toho, aby bol viazaný právnym názorom krajského súdu podľa § 226 OSP – mohol sám posúdiť, či navrhovateľka uplatnila alebo neuplatnila právo podľa § 40 zákona č. 330/1991 Zb. Len v otázke aplikácie označeného ustanovenia vo veciach tohto druhu bol viazaný právnym názorom krajského súdu.

Okresný súd po odročení pojednávania dňa 24. novembra 1998 uznesením z 22. januára 1999 uložil navrhovateľke, aby špecifikovala petit návrhu, čo táto vykonala podaním z 8. februára 1999.

Po pojednávaní dňa 11. marca 1999 okresný súd rozhodol rozsudkom, ktorým vyhovel návrhu navrhovateľky na vyrovnanie dedičských podielov, pričom vychádzal aj z toho, že táto uplatnila svoj nárok v súlade s § 17 ods. 1 zákona č. 293/1992 Zb. Okresný súd sa nestotožnil ani s námietkou odporkyne, ktorú predniesla v konaní prvýkrát, že navrhovateľka nie je dedičkou zo zákona ani dedičkou zo závetu po nebohom poručníkovi.

Proti tomuto rozsudku podala odvolanie odporkyňa. Namietala najmä povinnosť splnenia výzvy podľa § 13 zákona č. 293/1992 Zb. (čo namietala aj pri prvom prejednaní veci), pričom § 17 ods. 1 citovaného zákona tejto povinnosti oprávnenú osobu nezbavuje, a ďalej skutočnosť, že navrhovateľka nie je dedičkou.

Krajský súd v potvrdzujúcom rozsudku z 26. augusta 1999 označené námietky odporkyne neakceptoval. Okrem iného uviedol, že jej názor na interpretáciu § 17 ods. 1 zákona č. 293/1992 Zb. nemožno považovať za správny. Odvolací súd uviedol, že okresný súd náležito zistil skutkový stav a vyvodil z neho aj správny právny záver.

Právny názor najvyššieho súdu ako súdu dovolacieho, ktorý vyslovil v uznesení sp. zn. 4 Cdo 23/2000 zo 16. mája 2000, nemožno preto považovať za zjavne neodôvodnený alebo arbitrárny. Ak dovolací súd posudzuje prísne (zuzujúcim spôsobom) splnenie podmienok na podanie dovolania, nemožno len v tejto skutočnosti vidieť porušenie práva na prístup k dovolaciemu súdu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy. V prípade dovolacieho súdu ako tretej inštancie všeobecného súdnictva môžu byť podmienky na prístup k súdnej ochrane ustanovené prísnejšie ako u súdu prvého alebo druhého stupňa, čo je napokon dané samotnou povahou dovolania ako mimoriadneho opravného prostriedku.

Pokiaľ I. K. dávala neumožnenie prístupu k dovolaciemu súdu do súvislosti s porušením práva na súd podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru, treba uviesť, že zo samotného označeného ustanovenia nevyplýva ani právo na odvolací súd. Právo na preskúmanie prvostupňového súdneho rozhodnutia vyšším súdom je dané za podmienok ustanovených v čl. 2 Protokolu č. 7 k Dohovoru, avšak len v trestných veciach. Porušenie práva na súd, resp. prístup k súdu podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru by v prípade dovolacieho súdu prichádzalo do úvahy len vtedy, keby podmienky na prístup k tomuto súdu ustanovené OSP neboli rešpektované zo strany dovolacieho súdu spôsobom zjavne neopodstatneným alebo arbitrárnym. Ako už bolo uvedené vyššie, ústavný súd takéto skutočnosti nezistil.

Keďže najvyšší súd uznesením zo 16. mája 2000 nemohol porušiť v tejto časti práva I. K. na prístup na dovolací súd v zmysle čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 Dohovoru, ide o zjavnú neopodstatnenosť jej podnetu.

Nakoľko nedošlo k porušeniu práva na prístup na dovolací súd, nemohlo dôjsť ani k porušeniu práv, ktoré sú eventuálne s týmto právom spojené (najmä verejnosť konania, účasť na konaní a možnosť vyjadriť sa k vykonávaným dôkazom), a teda ani práv podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 Dohovoru, ktoré označila I. K.

2. I. K. v podnete na ústavný súd tiež namietala, že jej dovolanie bolo prípustné podľa § 238 ods. 3 písm. b) OSP aj v spojení s dovolacím dôvodom podľa § 241 ods. 2 písm. c) OSP („rozhodnutie vychádza zo skutkového zistenia, ktoré nemá v podstatnej časti oporu vo vykonanom dokazovaní“). V konkrétnostiach tento dovolací dôvod predstavuje jej tvrdenie, že oba sudy sa nevyrovnali s jej námietkou o nepreukázanosti dedičského práva navrhovateľky po poručiťovi A. P.

Zo zadovážených podkladov vyplýva, že túto námietku vzniesla I. K. prvýkrát až po zrušujúcom uznesení krajského súdu z 28. mája 1998 na pojednávaní okresného súdu dňa 11. marca 1999. Okresný súd v rozsudku z označeného dňa túto námietku

neakceptoval a neakceptoval ju takisto ani krajský súd v potvrdzujúcom rozsudku z 26. augusta 1999.

Z uvedeného je zrejmé, že z hľadiska dovolacieho dôvodu podľa § 241 ods. 2 písm. c) OSP v spojení so znením § 238 ods. 3 písm. b) OSP nie sú dané podmienky prípustnosti dovolania podľa posledného citovaného ustanovenia.

Podnet I. K., pokiaľ ním namietala porušenie ňou označených práv zo strany najvyššieho súdu z dôvodu neakceptovania prípustnosti jej dovolania podľa § 238 ods. 3 písm. b) OSP v spojení s dovolacím dôvodom podľa § 241 ods. 2 písm. c) OSP, je preto tiež zjavne neopodstatnený.

Na základe vyššie uvedených dôvodov bol potom podnet v celej časti odmietnutý ako zjavne neopodstatnený podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde.